

Dal nám Písmo: Základy interpretace

Lekce 4

Přístupy k významu

Manuskript

thirdmill

Biblical Education. For the World. For Free.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být reprodukována v jakékoli formě nebo jakýmkoli způsobem za účelem zisku, s výjimkou stručných citací pro účely recenzí, komentářů nebo vědecké práce, bez písemného souhlasu vydavatele, společnosti Third Millennium Ministries, Inc., 316 Live Oaks Blvd., Casselberry, Florida 32707.

Pokud není uvedeno jinak, všechny citáty z Písma pocházejí z Českého Studijního Překladu. Použito se svolením KMS a Nadačního fondu ČSP.

O SPOLEČNOSTI THIRDMILL

Thirdbmill je nezisková evangelikální křesťanská služba, která byla založena v roce 1997 a jejímž cílem je poskytovat:

Biblické vzdělávání celému světu zdarma.

Naším cílem je nabídnout bezplatné křesťanské vzdělávání statisícům pastorů a křesťanských vedoucích po celém světě, kteří nemají dostatečné vzdělání pro službu. Tento cíl naplňujeme tím, že vytváříme a celosvětově šíříme bezkonkurenční multimediální seminární kurikulum v angličtině, arabštině, mandarínštině, ruštině a španělštině. Naše lekce jsou také překládány do více než tuctu dalších jazyků prostřednictvím našich partnerských služeb. Učební plán se skládá z graficky zpracovaných videí, tištěných instrukcí a internetových zdrojů. Je navržen tak, aby jej mohly používat školy, skupiny i jednotlivci, a to jak online, tak ve vzdělávacích komunitách.

V průběhu let jsme vyvinuli vysoce nákladově efektivní metodu tvorby oceňovaných multimediálních lekcí s nejlepším obsahem a kvalitou. Naši autoři a redaktoři jsou teologicky vzdělaní pedagogové, naši překladatelé jsou teologicky zdatní rodilí mluvčí cílových jazyků a naše lekce obsahují poznatky stovek uznávaných profesorů seminářů a pastorů z celého světa. Kromě toho naši grafici, ilustrátoři a producenti dodržují nejvyšší výrobní standardy a používají nejmodernější vybavení a technologie.

Pro dosažení našich distribučních cílů Thirdbmill navázal strategická partnerství s církvemi, semináři, biblickými školami, misionáři, křesťanskými vysílacími společnostmi a poskytovateli satelitní televize a dalšími organizacemi. Tyto vztahy již vedly k distribuci bezpočtu videolekcí domorodým vedoucím, pastorům a studentům seminářů. Naše webové stránky také slouží jako distribuční cesty a poskytují další materiály, které doplňují naše lekce, včetně materiálů o tom, jak založit vlastní vzdělávací společenství.

Společnost Thirdbmill je daňovým úřadem uznána jako korporace 501(c)(3). Jsme závislí na štědrých přispěvcích církví, nadací, podniků a jednotlivců, které lze odečíst z daní. Další informace o naší službě a informace o tom, jak se můžete zapojit, najdete na [adrese www.thirdmill.org](http://www.thirdmill.org).

Obsah

ÚVOD	1
OBJEKTIVNÍ	2
Pozadí	2
Vliv	4
SUBJEKTIVNÍ	5
Pozadí	6
Vliv	7
DIALOGICKÝ	9
Pozadí	9
Vliv	10
Srovnání.....	12
Dialog autority a objektivního	12
Dialog autorityt a subjektivního	13
ZÁVĚR	14
PŘÍSPĚVATELÉ	16

Dal nám Písmo:

Základy interpretace

Čtvrtá lekce

Přístupy k významu

ÚVOD

Všichni jsme někdy zaslechli, jak se lidé neshodli na významu biblické pasáže. Často tyto rozhovory končí podobně. Jeden člověk řekne: „No, tvůj výklad je jen tvůj názor.“ Druhý řekne: „To je jen tvůj názor.“ Druhá osoba však odpoví: „Ne, není to jen můj názor. Je to fakt.“ Tyto poznámky odrážejí jednu z nejzásadnějších otázek biblického výkladu: Je náš závěr objektivním faktem, subjektivním názorem, nebo je něčím mezi tím?

Toto je čtvrtá lekce z cyklu *Dal nám Písmo*: a nazvali jsme ji „Přístupy k významu“. V této lekci se podíváme na některé z hlavních způsobů, jakými vykladači určovali a popisovali význam Písma.

Když si začneme klást otázky o významu pasáží, které najdeme v Bibli, pomůže nám, když začneme rozlišovat mezi předměty poznání a subjekty poznání. Předměty (objekty) poznání jsou věci, kterým se snažíme porozumět. A tyto objekty mohou být buď abstraktní, jako jsou myšlenky, nebo konkrétní, jako jsou lidé nebo místa.

Biologové například studují objekty, jako jsou zvířata a rostliny. Hudebníci zase studují objekty, jako je hudba nebo hudební nástroje. Naproti tomu subjekty poznání jsou lidé, kteří studují. V oblasti biologie jsou subjekty poznání sami biologové. A v oblasti hudby jsou subjekty poznání hudebníci. Když tedy vykládáme Bibli, jsme subjekty my, protože jsme těmi, kdo provádí výklad. A předmětem (objektem) našeho zkoumání je Bible, protože právě tu se snažíme interpretovat.

Je snadné si uvědomit, že lidské poznání všeho druhu zahrnuje jak objekty, tak subjekty poznání. Jak ale objekty a subjekty spolupracují při snaze o poznání?

Často je užitečné hovořit o třech hlavních přístupech k objektům a subjektům lidského poznání. Za prvé, někteří lidé se přiklánějí k přístupu, který nazýváme objektivismus. Objektivisté věří, že za správných okolností je možné dospět k nestrannému nebo objektivnímu poznání. Za druhé, jiní lidé se přiklánějí k přístupu, který se nazývá subjektivismus. Subjektivisté věří, že naše poznání je vždy ovlivněno našimi osobními předsudky, což znemožňuje nestrannou objektivitu. A za třetí, někteří lidé našli střední cestu, kterou bychom mohli nazvat dialogismus. Tento přístup zdůrazňuje neustálý „dialog“ neboli vzájemné působení mezi objektivní realitou a našimi subjektivními pohledy.

Není divu, že všechny tyto tři přístupy bývají použity při výkladu Bible. Při úvahách o významu Písma v této lekci tedy budeme věnovat pozornost každému z nich a pokusíme se odpovědět na otázku: Je naše chápání významu biblické pasáže objektivní, subjektivní nebo dialogické?

V této lekci se zaměříme na každý z těchto tří hlavních přístupů k významu. Nejprve se budeme zabývat objektivními přístupy. Za druhé se budeme zabývat

subjektivními přístupy. A za třetí se budeme zabývat dialogickými přístupy. Začneme objektivními přístupy ke smyslu Písma.

OBJEKTIVNÍ

Všichni jsme se setkali s lidmi, kteří mají na to či ono téma svůj názor, ale nejsou schopni ho podložit objektivními fakty. Totéž samozřejmě platí i pro výklad Bible. O názory na to, co mnohé biblické pasáže znamenají, není nouze, ale naprostá většina lidí se ani nesnaží své výklady opřít o objektivní fakta. Jednoduše tvrdí, co podle nich biblická pasáž znamená, a nechávají to být. Když na tento problém narážíme dostatečně často, může to být velmi frustrující a může to v nás všech vyvolat touhu po alespoň trochu objektivním chápání Písma.

Od sedmnáctého a osmnáctého století v Evropě objektivismus výrazně ovlivnil výklad Bible. Učenci v podstatě věřili, že mohou Písmo vykládat nestranně a že mohou s relativní jistotou poznat jeho význam. Většina objektivistů netvrdí, že při výkladu Bible můžeme odstranit všechny své osobní předsudky a perspektivy. Věří však, že můžeme zabránit tomu, aby tyto předsudky ovlivňovaly náš výklad, a tak můžeme dospět k pravdivému pochopení Písma. Všichni například známe první verš Bible, Genesis 1:1, který říká:

Na počátku stvořil Bůh nebesa a zemi (Genesis 1:1).

Většina lidí se shodne na tom, že je poměrně snadné pochopit základní význam této pasáže. Minimálně můžeme s jistotou říci, že znamená „Bůh stvořil všechno“. Když objektivisté tvrdí, že Genesis 1:1 znamená, že „Bůh stvořil všechno“, věří, že verši rozumějí bez předsudků. Mají tedy tendenci si myslet, že každý, kdo odmítá jejich výklad, prostě nesouhlasí se zřejmým faktem.

Proč se tedy tolik biblických vykladačů řídilo tímto přístupem k významu Písma? A jaké byly výsledky objektivismu v biblické hermeneutice? Abychom na tyto otázky odpověděli, prozkoumáme objektivní přístupy k výkladu dvěma směry. Nejprve se dotkneme filozofického a kulturního pozadí těchto přístupů. A za druhé se zmíníme o jejich vlivu na biblický výklad. Začneme tím, že se podíváme na pozadí objektivních přístupů k výkladu.

POZADÍ

Objektivismus lze ztotožnit s nejvýznamnějším proudem moderní filozofie -- proudem, který budeme nazývat vědeckým racionalismem. René Descartes, který žil v letech 1596 až 1650, bývá označován za otce moderního racionalismu, protože prosazoval rozum jako nejvyššího soudce pravdy. Z jeho pohledu věci jako náboženství, tradice, víra, intuice a pověry matou naše myšlení a skrývají před námi objektivní realitu. Descartes však trval na tom, že spoléhání se na přísné logické myšlení osvobozuje člověka od zmatku a umožňuje nám objevit objektivní pravdu.

Vědecký racionalismus byl ovlivněn také vývojem v přírodních vědách. Francis Bacon, který žil v letech 1561--1626, bývá často označován za otce moderní vědy, protože při studiu fyzikálního světa uplatňoval racionální a logické myšlení. Bacon v podstatě prosazoval myšlenku, že uspořádané empirické zkoumání -- které často nazýváme „vědeckou metodou“ -- omezuje lidskou subjektivitu a umožňuje nám získat objektivní porozumění světu kolem nás.

Vědecký racionalismus měl takový vliv, že téměř všechny obory od sedmnáctého do poloviny dvacátého století přijaly jeho perspektivy. Racionální vědecké analýze byly podrobeny dokonce i takové obory jako náboženství a teologie. Pojetí racionality a vědy se samozřejmě v průběhu staletí různě měnilo. Základní předpoklad objektivismu však zůstal stejný, konkrétně: sledováním racionální vědecké analýzy můžeme dospět k objektivnímu poznání.

Ve dvacátém století byl moderní objektivismus doveden do extrému širokým filozofickým pohledem známým jako strukturalismus. Zjednodušeně řečeno, strukturalisté se snažili pomocí racionální a vědecké objektivnosti dosáhnout vyčerpávajícího porozumění všemu, co studovali -- včetně sociologie, umění, jazyka a literatury. Jejich touha po objektivitě při výkladu literatury byla natolik extrémní, že strukturalisté vyloučili každou úvahu, která by vnášela jakýkoli prvek subjektivnosti. Záměry autorů, potřeby původního publika a názory moderních čtenářů považovali za příliš subjektivní pro racionální vědeckou analýzu. Strukturalisté však byli přesvědčeni, že přísná racionální analýza jim může poskytnout objektivní porozumění interpretovaným textům.

Bůh se s námi setkává jako s celými lidmi. Stvořil každý náš aspekt. Stvořil tedy naši mysl, stvořil naši intuici, stvořil naše emoce. Stvořil to všechno a chce, abychom odpovídali v lásce celým svým srdcem, duší, silou a myslí, takže zapojuje každý náš aspekt. Nestačí tedy úzce intelektualistické čtení Bible a nestačí ani úzce emocionální či intuitivní čtení. Musíte odpovídat vším, co je ve vás. To je to, co Bůh žádá. A je také pravda, že hřích může ovlivnit jak naši mysl, tak naši intuici. Pán to tedy zařídil tak, abychom mohli v jistém smyslu začít korigovat jedno druhým. Je to tak? Lidé tedy mohou být intuitivně nakloněni nějaké myšlence, přečtou si Písmo a řeknou si: „Upřímně řečeno, když na to použiji svou mysl, vidím, že moje intuice potřebuje opravu.“ A taky naopak, že? Že někdy mám intelektuální představy a musím říct, že je to něco většího. A intuitivní smysl mě může varovat, víte, možná by bylo lepší držet se od této myšlenky dál, protože není biblická.

- Dr. Vern Poythress

Poté, co jsme se seznámili s filozofickým a kulturním pozadím objektivních přístupů k významu, věnujme pozornost vlivu objektivních přístupů na výklad bible.

V LIV

Racionální vědecký objektivismus ovlivnil biblický výklad dvěma základními způsoby. Zaprvé nás přivedl k tomu, co bychom mohli nazvat kritickou biblistikou. Za druhé ovlivnil také evangelickou biblistiku.

Kritičtí badatelé obvykle tvrdí, že nejlepším způsobem, jak hodnotit Písmo, je racionální zkoumání, jaké se používá ve vědě, archeologii a historii. Kritičtí učenci bohužel často nedokážou rozpoznat limity těchto druhů zkoumání, takže nakonec odmítají mnohá tvrzení a učení Písma.

Na rozdíl od kritických učenců evangelikálové trvají na tom, že Písmo je absolutně pravdivé a směrodatné a že všechny vědecké poznatky se nakonec musí podřítit jeho učení. To neznamená, že se z vědy, archeologie a historie nemůžeme dozvědět důležité věci o Bibli. Při správném použití a podřícení se biblické autoritě jsou rozum a vědecké metody velmi užitečnými nástroji pro hledání smyslu Bible. A poznatky z těchto oborů nám často pomáhají porozumět těm aspektům Písma, které se týkají vědeckých, archeologických a historických informací. Tyto disciplíny by však nikdy neměly sloužit k odmítání tvrzení a učení Písma.

Každý, kdo čte a studuje Bibli, má nějakou metodu výkladu. Jde o to, zda si skutečně uvědomujeme, jakou metodu používáme, a zda pečlivě promyšlíme otázky, které Písmu klademe, a způsob, jakým na ně nacházíme odpovědi. Opravdu doporučuji lidem, kteří teprve začínají studovat a chápat Bibli, aby měli nějakou pravidelnou metodu, kterou se začnou řídit krok za krokem, otázky, které si kladou u každé pasáže, kterou studují. Je však důležité říci, že biblický výklad není věda, je to umění. A není to tak, že stačí si klást ty správné otázky, abychom vždy pochopili celý význam biblického textu. A tak si myslím, že se postupem času učíme neřídit se otrocky jen jednou metodou, ale být otevřeni i vedení Ducha svatého při výkladu toho kterého úryvku Písma.

- Dr. Philip Ryken

Používáme-li při výkladu Bible přísnou metodologii, je to výhoda, protože nás to udržuje v poctivosti. Zabraňuje nám, abychom byli buď nahodilí, nebo chabě informovaní, když přistupujeme k Písmu... Víte, dobré metodologické základy nás vedou ke svědomité přípravě, a tak podporují pečlivost a pozornost. Zároveň může metodologická přísnost někdy vést k tomu, že nedovolíme, aby Bible říkala to, co říká. Může vést k reduktivním výkladům. Jedním z mých oblíbených příkladů je 13. kapitola Janova evangelia, příběh o mytí nohou. Pokud k němu přistupujete s takovou induktivní metodologií, kterou se mnozí z nás naučili po cestě, je až příliš snadné odejít od J 13 s přesvědčením, že je to prostě lekce o službě. Čím více však o této pasáži uvažuji v širším záběru Janovy knihy a v rámci celého kánonu, tím více jsem přesvědčen, že Jan 13 je ve skutečnosti dramatizací téhož dějového rámce, který Pavel představuje ve 2. kapitole listu Filipským, kde říká: „Mějte v sobě to smýšlení, které bylo i v Kristu Ježíši. Ačkoli byl ve

způsobu Božím, nelpěl na tom, že je roven Bohu, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob otroka a ... ponížil se, stal se poslušným až k smrti, a to smrti na kříži. Proto ho také Bůh povýšil nade vše a dal mu jméno, které je nad každé jméno, aby se ve jménu Ježíše sklonilo každé koleno; a k slávě Boha Otce aby každý jazyk vyznal, že Ježíš Kristus je Pán“ (Filipenským 2:5–10). V obou těchto úryvcích vidíme rámeček příběhu předchozí slávy, sebeobětování a služby, a pak následný návrat, následné povýšení. Je to něco podobného, o čem Pelikán mluví jako o christologii preexistence, kenózy a vyvýšení. A v Janově evangeliu jsou textová vodítka, která k tomu vedou, ale jsou nenápadná. A tak si myslím, že je důležité, abychom, když jdeme k Bibli, měli vždy na paměti, že metodologie je prostředkem k dosažení cíle. Není cílem sama o sobě, a proto je cílem správně porozumět Písmu. O to jde vždycky.

- Dr. Carey Vinzant

Objektivní přístupy k významu nám mohou pomoci v mnoha ohledech. Jejich výhodou je, že se opírají o rozum a zdravé metody výkladu, které nám mohou pomoci vykládat Bibli opatrně a zodpovědně. Jakkoli však může být tento přístup k výkladu Bible cenný, vždy si musíme připomínat, že objektivní je ve svém poznání nakonec pouze Bůh, protože před jeho zrakem není nic skryto. Ať se snažíme sebevíc, lidé nikdy nemohou být zcela objektivními, zcela nezaujatými badateli faktů. Aniž bychom tedy ztratili ze zřetele výhody objektivních přístupů, potřebujeme širší pochopení toho, co s sebou nese objevování smyslu Písma.

S tímto pojetím objektivních přístupů k významu věnujme pozornost subjektivním přístupům.

SUBJEKTIVNÍ

Existuje mnoho různých typů subjektivismu. Obecně však můžeme říci, že subjektivisté uznávají, že člověk a svět, a zejména otázky víry, jsou často příliš složité na to, aby je bylo možné rozeznat pomocí vědeckého racionalismu. Jejich hledání smyslu se tedy obvykle silně opírá o osobní schopnosti, jako je intuice a emoce. Například v Janovi 13:34-35 Ježíš dává tento známý pokyn:

Dávám vám nové přikázání, abyste se navzájem milovali; jako já miluji vás, abyste se i vy navzájem milovali. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým (Jan 13:34--35).

Na jedné straně je Ježíšův příkaz poměrně zřejmý: máme se navzájem milovat. Různí lidé však mají velmi odlišné představy o tom, co je to láska.

Objektivista by se mohl podívat do Písma, aby zjistil, co je to láska. Subjektivista by však mohl mít větší sklon definovat lásku podle svých vlastních podmínek a podle této definice pak jednat.

Naše diskuse o subjektivních přístupech k významu se bude podobat diskusi o objektivních přístupech. Nejprve se dotkneme filozofického a kulturního pozadí subjektivních přístupů. A za druhé se zmíníme o některých jejich vlivech na výklad Bible. Začneme pozadím subjektivních přístupů k výkladu.

POZADÍ

Moderní subjektivismus se prosadil částečně jako reakce na objektivismus osvícenství 17. a 18. století. Filozofové jako David Hume, skotský skeptik žijící v letech 1711 až 1776, tvrdili, že rozum a vědecké studium nás nemohou dovést k objektivnímu poznání světa. Hume a další věřili, že naše emoce, touhy a mentální kategorie vždy ovlivňují naše myšlení, což znemožňuje nestrannou objektivitu.

Německý filozof Immanuel Kant, který žil v letech 1724--1804, také velmi přispěl k subjektivnímu myšlení. Kant tvrdil, že objektivní realitu nemůžeme poznat takovou, jaká skutečně je; nikdy nemůžeme poznat *Ding an sich neboli* „věc o sobě“. Věřil, že svět vnímáme pouze tak, jak se nám jeví, a své vjemy pak zpracováváme prostřednictvím racionálních kategorií či pojmů, které již existují v naší mysli. Kant dospěl k závěru, že to, co běžně nazýváme „poznáním světa“, vždy zahrnuje jak naše empirické vjemy, tak naše mentální konceptualizace.

Po Humovi a Kantovi se subjektivní přístupy k významu dále rozvíjely v devatenáctém století prostřednictvím hnutí, jako byl romantismus. Romantici a ti, kteří je následovali, tvrdili, že expresivní poezie, drama, hudba a výtvarné umění poskytují porozumění skutečnosti, které může být mnohem lepší než racionální, vědecký diskurz. Trvali také na tom, že racionalismus má dehumanizující účinek, protože znehodnocuje důležité lidské vlastnosti, jako je intuice a emoce. A tak trvali na tom, že interpreti by se při výkladu textů měli spoléhat na své osobní lidské vlastnosti.

Subjektivní přístupy k významu se znovu změnily na konci dvacátého století v hnutí známém jako poststrukturalismus. Francouzští teoretici Jean-Francois Lyotard, Jacques Derrida, Michel Foucault a řada dalších odmítli objektivitu strukturalismu dvacátého století. Mnozí z nich se od objektivismu vzdálili natolik, že zavrhlí veškerou naději na objektivitu. Zdůrazňovali, že objektivním tvrzením o poznání nelze věřit, protože jsou příliš omezená a příliš ovlivněná subjektivními předsudky, pocity a existujícími přesvědčeními.

Mnozí poststrukturalisté navíc souhlasili s německým filozofem devatenáctého století Friedrichem Nietzsche i s řadou existencialistů dvacátého století, kteří tvrdili, že všechny nároky na poznání jsou především pokusy vnutit předsudky jedné osoby nebo skupiny ostatním. Někteří z nich tyto myšlenky dokonce rozšířili na umění a literaturu a tvrdili, že i umělecká interpretace je mocenskou hrou, jejímž cílem je dosáhnout společenské nadvlády.

V dnešní době se subjektivismus rozšířil zejména v interpretaci umění a literatury. Subjektivní vykladači tvrdí, že jelikož nemůžeme objevit objektivní chápání světa kolem nás, pak se význam umění a literatury, včetně Bible, musí nacházet v nás. Subjektivisté

tedy spíše než o objektivním významu umění a literatury hovoří o tom, jak hudbu, obrazy, knihy apod. vnímají různé kultury, různá etnika, různé ekonomické třídy, různá pohlaví apod. A zajímá je zejména to, jak tyto různé skupiny využívají umění a literaturu ve službách svých různých sociálních programů.

Nyní, když jsme se seznámili s historickým pozadím subjektivních přístupů k významu, můžeme se zabývat jejich vlivem na výklad Bible.

VLIV

V ideálním případě Kristovi následovníci nedovolí, aby kulturní proudy, které je obklopují, ovlivňovaly způsob, jakým vykládají Bibli. Ve skutečnosti však nikdo z nás nemůže zcela uniknout vlivu kultury na náš přístup k biblické hermeneutice. V posledních desetiletích hermeneutický subjektivismus překročil hranice akademických diskusí a stal se natolik běžným, že se stále častěji setkáváme s lidmi, kteří trvají na tom, že tvrzení o skutečnosti nejsou ve skutečnosti ničím jiným než osobními subjektivními názory. A to platí zejména v otázkách víry a Bible. Z tohoto důvodu bychom si všichni měli více uvědomovat, jakým způsobem subjektivismus v dnešní době ovlivňuje výklad Bible.

Podobně jako racionální vědecký objektivismus ovlivnil subjektivismus kritickou biblistiku i evangelickou biblistiku. Kritičtí biblisté ovlivnění subjektivismem často tvrdí, že v biblickém textu nelze nalézt žádný objektivní význam. A tak místo toho, aby své studenty učili objevovat původní význam Písma, povzbuzují čtenáře Bible k tomu, aby si vytvářeli vlastní významy tím, že budou Písmo používat tak, aby vyhovovalo jejich vlastním záměrům. Někteří dokonce tvrdí, že přesně to dělali autoři Nového zákona, když vykládali Starý zákon. Domnívají se, že novozákonní autoři se nezajímali o to, co starozákonní texty znamenají v objektivním smyslu, a že novozákonní autoři se starali především o to, jak Starý zákon využít k prosazení své křesťanské víry. A kritičtí subjektivističtí vykladači tvrdí, že bychom měli dělat totéž - že bychom se neměli starat o objektivní význam Písma a že bychom měli Bibli používat k prosazování vlastních sociálních, politických a náboženských programů.

Na rozdíl od kritické biblistiky se evangelikální biblistika většinou vyhýbá extrémním subjektivním pohledům. Přinejmenším v zásadě evangelikálové obvykle uznávají, že Bible je Boží slovo, a proto její význam určuje spíše Bůh než vykladači. Evangelikálové však nebyli imunní vůči negativnímu vlivu subjektivismu na hermeneutiku. Často se ptají: „Co pro vás tento text znamená?“, aniž by se zamysleli nad objektivním významem pasáže. A kazatelé a učitelé Bible často čtou do biblických pasáží současné zájmy, aniž by se zajímali o historické zasazení textu.

Navzdory těmto chybám však subjektivismus přinesl do evangelické biblické hermeneutiky cenný přínos. Správně poukázal na to, že naše kulturní a osobní zázemí, dovednosti, schopnosti, slabosti a omezení významně ovlivňují naše chápání Písma. A pomohla nám pochopit, že stejně jako Duch svatý použil subjektivní pohledy inspirovaných lidských autorů při psaní Písma, používá i naše vlastní subjektivní pohledy, aby nám pomohl pochopit a aplikovat význam Písma v naší době.

Bible nás vždy nutí k osobní odpovědi. Bible nám vždy dává zaslíbení,

kterým máme věřit, varování, kterými se máme řídit, příkazy, které máme poslouchat. A tak je zde vždy prvek osobní odpovědi na Boží slovo, který je skutečně vyžadován. Bůh sám k nám ve svém Slově promlouvá. Ale myslím, že je důležité si uvědomit, že to není místo, kde začínáme při výkladu Bible, jako by úplně první a nejdůležitější otázka byla: „Jak se cítím při této pasáži?“. Nebo „Jaká je moje osobní reakce na tuto pasáž?“. Potřebujeme pochopit, co Bible znamenala ve svém původním kontextu, a teprve potom můžeme získat plný význam, který pro nás Bible má v naší současné situaci. A tak je důležité usilovně pracovat na tom, abychom pochopili význam Bible jako takové, a pak se u toho nezastavili, protože chceme přejít k osobní reakci. Obojí je však v procesu výkladu Bible důležité.

- Dr. Philip Ryken

Subjektivní přístupy k významu mohou být škodlivé, pokud nám neponechávají žádné měřítko pro hodnocení různých výkladů Bible. Faktem je, že některé výklady Písma jsou lepší než jiné. Subjektivní přístupy k výkladu Bible nám však také mohou otevřít oči pro to, jak naše zázemí a osobnost, dokonce i naše intuice a emoce často ovlivňují naše výklady Písma. A rozpoznání těchto vlivů nám může pomoci je účinněji zvládat, abychom mohli Bibli vykládat zodpovědněji.

Nyní, když jsme prozkoumali objektivní a subjektivní přístupy k významu, věnujme pozornost dialogickým přístupům.

DIALOGICKÉ

Všichni jsme se někdy setkali s lidmi, kteří mají na něco tak silný názor, že trvají na tom, že s nimi všichni musí naprosto souhlasit. Mnohdy s nimi prostě souhlasíme, abychom zachovali klid. Jindy je však daná otázka natolik důležitá, že trváme na tom, abychom o ní mluvili více. Při takovém dobrém rozhovoru se oba lidé snaží vyjadřovat jasně a pozorně si naslouchat. A doufejme, že v průběhu rozhovoru dojde k určitému konsenzu. Nuže, v posledních desetiletích se tento druh rozhovoru či dialogu stal vzorem pro výklad veškeré literatury, včetně Bible.

Slovo „dialogický“ odkazuje na myšlenku, že interpretace zahrnuje určitý druh dialogu nebo diskuse mezi čtenářem a textem. Základní myšlenkou je, že text má objektivní význam, ale že tento objektivní význam lze nejlépe odhalit prostřednictvím subjektivní interakce či dialogu mezi čtenářem a textem. Příklad takového dialogu vidíme v Žalmu 119:18, kde žalmista vyslovil tuto prosbu k Bohu:

Otevři mi oči, abych viděl divy tvého zákona (Žalm 119:18).

V tomto žalmu žalmista mluví o způsobu, jakým pravidelně rozjímá nad Písmem. A vyjádřil zásadně dialogický pohled na výklad. Zprvė věřil, že v zákoně lze nalézt objektivní smysl. Zároveň si však uvědomoval, že ke správnému pochopení zákona potřebuje subjektivní, oči otevírající zkušenost.

Žalmista nežádal Boha, aby odstranil jeho subjektivní vlivy, ale aby zlepšil jeho subjektivní pohled tím, že zvýší jeho vhlad do souvislostí. A jak nám ukazuje širší kontext tohoto verše, žalmista se neustále vracel k textu zákona, aby zlepšil své chápání; vedl s Písmem dialog, který neustále zlepšoval jeho chápání významu.

Naše zkoumání dialogických přístupů k významu začne stejně jako naše úvahy o objektivním a subjektivním přístupu. Nejprve se podíváme na filozofické a kulturní pozadí dialogických modelů. A za druhé se zamyslíme nad jejich vlivem na biblickou hermeneutiku. Pak ale půjdeme o krok dál a nabídneme srovnání objektivního a subjektivního přístupu na jedné straně a biblického chápání dialogického přístupu na straně druhé. Začneme tím, že se podíváme na pozadí dialogických přístupů.

POZADÍ

V oblasti filozofické hermeneutiky zdůrazňoval dialogickou povahu výkladu německý filozof, teolog a lingvista Friedrich Schleiermacher, který žil v letech 1768--1834. Nabídl známý model interpretace nazvaný „hermeneutický kruh“, podle něhož se interpreti snaží porozumět textům nebo jiným složitým objektům. Tento kruh začíná, když se setkáme s objektem a zpočátku jej zpracováváme v mysli. Pak se k němu znovu a znovu vracíme, abychom se setkali s dalšími částmi objektu a zpracovali další porozumění. Schleiermacherův hermeneutický kruh byl jinými často popisován jako hermeneutická spirála, kruhový pohyb mezi vykladači a jejich studovanými objekty, který postupně směřuje k většímu a většímu porozumění.

Dialogické modely se objevily i ve vědě. Filozofové vědy dvacátého století, jako například Thomas Kuhn, který žil v letech 1922 až 1996, tvrdili, že vědecké poznání je výsledkem interakce mezi objektivní realitou a paradigmaty chápání, které do vědeckého zkoumání vnášíme. Základní koncept paradigmatu spočívá v tom, že všechna naše přesvědčení jsou vzájemně propojena. Zapadají do sebe ve složité struktuře, přičemž každé z nich posiluje a ovlivňuje ostatní. Dokud nové přesvědčení nezpochybňuje naše paradigma, je pro nás snadné ho přijmout. Ale novým přesvědčením, která ohrožují strukturu našeho paradigmatu, se bráníme. Přesto, když je důkazů odporujících našemu paradigmatu dostatek, mohou nás donutit ke změně - někdy převratným způsobem, který nás donutí přehodnotit vše, co jsme si mysleli, že víme. Bez ohledu na míru změny však mezi našimi mentálními paradigmaty a naší zkušeností s objektivní realitou vždy probíhá jakýsi dialog, který nás neustále nutí přehodnocovat každé z našich přesvědčení ve světle ostatních.

Snad nejvlivnějším dialogickým modelem hermeneutiky ve dvacátém století byl model Hanse-Georga Gadamera, který žil v letech 1900-2002. Gadamer hovořil o smyslu ve vědě, filozofii, teologii, umění a literatuře v termínech spojení dvou horizontů. V Gadamerově myšlení bylo horizontem vše, co lze vidět nebo pochopit z určitého úhlu pohledu. V případě hermeneutiky by jedním horizontem byl horizont textu. Její horizont by zahrnoval všechny perspektivy vyjádřené v textu a legitimní závěry, které lze z těchto

perspektiv vyvodit. Dalším horizontem by byl horizont čtenářů. Tento horizont by zahrnoval všechny jejich perspektivy, přesvědčení, pocity, předsudky atd. A tyto horizonty by se spojily, když by čtenáři začali začleňovat aspekty horizontu textu do svého vlastního horizontu. Jak se čtenáři z textu učili nebo přejímali úhly pohledu textu, jejich vlastní horizont by se rozšiřoval a zahrnoval by nové prvky z horizontu textu.

Nyní, když jsme se seznámili s pozadím dialogických modelů, věnujme pozornost jejich vlivu na biblickou hermeneutiku.

VLIV

Pro naše účely se na tomto místě zaměříme na některé způsoby, jakými evangelikálové využívají dialogické přístupy k významu, aby zlepšili svůj výklad Písma. Konkrétně evangelikálové zdůrazňují, že čtení Bible se liší od dialogu s běžnou knihou, protože na rozdíl od jiných knih má Bible nad námi absolutní autoritu. Z tohoto důvodu budeme o evangelikálních přístupech k těmto otázkám hovořit jako o dialogu s autoritou.

Během běžného dne většina z nás vede rozhovory s různými lidmi. A tyto rozhovory se ubírají různými směry podle toho, kdo se jich účastní. Když se bavíme nezávazně s přáteli o něčem, čemu všichni rozumíme, máme k sobě vztah jako rovný k rovnému. Konverzace probíhá tam a zpět a všichni se snažíme naslouchat a snažíme se respektovat pohledy toho druhého. Když však vedeme dialog o důležitých věcech, jako je naše zdraví nebo výchova dětí, a to s někým, kdo má mnohem více znalostí a zkušeností než my, je moudré přistupovat k rozhovoru jinak. I když víme, že odborníci dělají chyby, snažíme se jim pozorně naslouchat.

Ale teď si představte, že vedete rozhovor s někým, o kom víte, že nikdy nedělá chyby, s někým, kdo má vždycky pravdu. Určitě k tomuto rozhovoru přijdete se svými otázkami a názory, ale uděláte vše pro to, abyste pochopili a přijali vše, co vám tento člověk říká.

V mnoha ohledech je to tak i s výkladem Bible. Nemůžeme se vyhnout tomu, abychom k Bibli přicházeli se svými otázkami a názory, ale protože je Bible neomylná, protože má vždycky pravdu, děláme vše pro to, abychom pochopili a přijali vše, co nám říká.

Výklad Bible je jako dialog s nejautoritativnější postavou, jakou si dokážeme představit, se samotným Bohem. Je to dialog, protože zahrnuje určitý druh konverzace mezi čtenáři a Písmem. Na straně čtenáře v tomto dialogu jsme my všichni, kteří k Bibli přicházíme s mnoha otázkami, předsudky, kulturním zázemím a osobními zkušenostmi. A každá z těchto věcí ovlivňuje to, čemu z Bible rozumíme. Na straně dialogu Písma k nám Bůh prostřednictvím svého slova neustále promlouvá, někdy potvrzuje to, čemu věříme, jindy to opravuje.

Když čtu Písmo, vycházím ze svých zkušeností z minulosti a podobně; přirozeně si ho vykládám a přemýšlím o něm v těchto souvislostech. Jde o to, že když přistupuji k Písmu, jsem si vědom, že to dělám. Je zřejmé, že to je to, co mi umožňuje vnímat Písmo, moje minulost a tak dále. Ale přicházím s plným úmyslem podřídít to Písmu. Přicházím pokorně před Písmo, přináším své vlastní zkušenosti. Ano, umožňuje mi to

porozumět textu, ale podřizuji to Písmu a říkám: „Jsou mé odpovědi správné? Potvrzuje nebo opravuje Písmo to, co si myslím, že znamená?“. Neustále se tedy vracím a dívám se na text, naslouchám textu, čekám před textem, chápu text Písma, dívám se na něj v širším kontextu, abych zjistil, kde je třeba mé odpovědi přetvořit, aby odpovídaly textu Písma, tomu, co říká Bůh. A samozřejmě, čím více odpovídají textu Písma, tím lépe Písmu rozumím. Čím lépe Písmu rozumím, tím více jsem schopen své odpovědi Písmu přiblížit a nechat je Písmem formovat.

- Dr. Gary Cockerill

Když se podřídíme autoritě Bible, očekáváme, že od ní obdržíme moudrost, poučení a povzbuzení. Věříme, že Duch svatý nám může podle svého uvážení stále více osvětlovat skutečný význam Písma a umožnit nám, abychom ho věrněji aplikovali na náš život. Čím více tedy Bibli zodpovědně čteme a vykládáme, tím více můžeme očekávat, že naše chápání bude správné - a tím více může být posíleno naše nadání, zpochybněno naše myšlení, zhodnoceno naše kulturní zázemí a proměněny naše osobní zkušenosti.

Je velmi důležité, abychom se podřídili autoritě Písma, protože to odráží naši ochotu podříditi se autoritě Boží. Když se autoritě Písma jako samotným Božím slovům podřizujeme nebo nepodřizujeme, vypovídáme tím něco o svém postoji k samotnému Bohu. A tak si chceme dávat pozor, abychom k Písmu nepřicházeli jako jeho soudci, ale pod jeho autoritou, protože pod Boží autoritu přicházíme v první řadě my.

- Dr. Robert G. Lister

Nyní, když jsme se zabývali pozadím dialogických modelů a jejich vlivem na biblickou hermeneutiku, podívejme se na srovnání dialogického přístupu k významu s objektivním a subjektivním přístupem.

SROVNÁNÍ

Objektivní a subjektivní přístup k významu si v některých zásadních ohledech odporují, ale mají něco velmi důležitého společného. V krajních případech oba modely nakonec činí autoritu vykladačů stejnou nebo dokonce větší než autoritu samotné Bible. Objektivismus má tendenci přeceňovat, jak spolehlivé jsou naše racionální a vědecky objektivní názory. Subjektivismus má tendenci přeceňovat, jak spolehlivé jsou naše osobní intuice a názory. V obou případech je však výsledek stejný: nad Písmem vynášíme soud. Ačkoli tedy tyto přístupy nabízejí některé užitečné poznatky, dialogický model nám pomáhá adekvátněji se vypořádat s našimi vlastními slabostmi a s Boží autoritou Bible.

V této lekci se zabýváme především evangelikálními autoritativně-dialogickými přístupy k významu, nikoli dialogickými přístupy jako celkem. Naše srovnání se tedy

zaměří jednak na autoritativně-dialogické a objektivní modely, jednak na autoritativně-dialogické a subjektivní modely. Začneme autoritativně-dialogickými a objektivními přístupy.

Autoritativní dialog a objektivní přístup

Stejně jako objektivní modely i model dialogu s autoritou uznává, že objektivní pravdu lze nalézt v textu Písma. Bible je Božím slovem a zjevením a vše, co je v ní napsáno, je objektivně pravdivé a smysluplné. A metody výkladu nám mohou pomoci toto zjevení pochopit, pokud jsou tyto metody v souladu s biblickými normami. Jak Pavel řekl Timoteovi ve 2. Timoteovi 2,15:

Horlivě usiluj, aby ses před Boha postavil jako člověk osvědčený, pracovník, který se nemusí stydět a který správně rozděluje slovo pravdy (2. Timoteovi 2:15).

Pavel zde naznačil, že existuje správný způsob, jak zacházet se slovem pravdy. A příznačně tento správný způsob přirovnal k práci dělníka. Chtěl tím říci, že čtení Bible vyžaduje pečlivé studium a zodpovědnou metodiku. Tyto metody samy o sobě nestačí. Ale přesto jsou důležitou součástí zodpovědného výkladu.

Model dialogu s autoritou má sice s hermeneutickým objektivismem společné tyto prospěšné perspektivy, ale zároveň se vyhýbá některým vážným nebezpečím spojeným s objektivistickými extrémy. Pomáhá nám vyhnout se nebezpečí, že si budeme myslet, že kdokoli z nás může být při přístupu k Písmu naprosto objektivní. A co víc, autoritativně-dialogický přístup nám pomáhá pamatovat na to, že racionální a vědecké soudy je třeba vždy vnímat v podřízenosti autoritě Písma.

Poté, co jsme se seznámili s porovnáním přístupu založeného na autoritativním dialogu s objektivními modely, přejdeme k porovnání autoritativního dialogu se subjektivními modely.

Autoritativní dialogová a subjektivní přístup

Stejně jako se model dialogu s autoritou v některých ohledech podobá objektivním modelům, má také podobnosti s modely subjektivními. Uznává, že všichni přicházíme k Písmu s perspektivami a přesvědčením, které ovlivňují způsob, jakým vykládáme biblické pasáže. Navíc se shoduje s Písmem a subjektivismem v tom, že osobní, subjektivní vklad, který do výkladu vnášíme, je cenný.

Písmo opakovaně zdůrazňuje podobně subjektivní myšlenky, jako například v Žalmu 119, kde se mluví o rozjímání o Božím zákoně, o hledání Boží pravdy celým srdcem, o prosbě o otevřené oči, abychom viděli, co Bůh zjevil v Písmu, o přístupu k Bibli s postojem radosti a poslušnosti, o lásce k zákonu, protože je to dobrý Boží dar, o přísaze poslušnosti Písmu a o mnoha dalších subjektivních aspektech našeho dialogu s autoritativním Božím slovem. Jako jeden z příkladů si poslechněte Žalm 119,97:

Jak jsem si zamiloval tvůj zákon! Celý den o něm rozjímám (Žalm 119:97).

V tomto verši žalmista naznačil, že jeho osobní láska k Božímu zákonu ovlivnila jeho studium a porozumění Písmu. A psal o rozjímání nad Písmem -- což je subjektivní praxe, která není součástí přísné metodologie -- čímž naznačuje, že osobně přemýšlel o biblických slovech a možná dokonce čekal na Ducha svatého, aby ho osvětil.

Přestože má přístup založený na dialogu s autoritou podobné rysy jako subjektivní modely, zároveň se od nich v důležitých ohledech liší. Na rozdíl od některých subjektivistů například autoritativně-dialogický model varuje, že pokud nepodřídíme svou subjektivitu autoritě Písma, bude náš výklad Bible značně ztížen. A potvrzuje to i samotné Písmo, například na místech jako 2Pt 3:16, kde Petr takto hovoří o Pavlových spisech:

... jak to napsal i ve všech dalších listech, v nichž o tom mluví. Jsou v nich některé těžko srozumitelné věci, které neučení a neupevnění lidé překrucují, jako i ostatní Písma, ke své vlastní záhubě (2Pt 3:16).

Petr připustil, že některé věci v Pavlových listech jsou „těžko pochopitelné“. Řekl však také, že někteří čtenáři se s těmito obtížemi nedokážou vypořádat kvůli neznalosti a duchovní labilitě. A v důsledku těchto subjektivních selhání čtou bez podřízení a překrucují význam Pavlových spisů.

Jak naznačuje náš model autority a dialogu, zkoumání Bible je celoživotní proces, v němž nás Písmo mění a vede k růstu a zrání v křesťanské víře. Jak budeme zrát -- za předpokladu, že budeme zodpovědně používat biblické metody výkladu -- bude model dialogu s autoritou stále více posilovat naše porozumění objektivnímu významu Bible. To zase způsobuje další osobní, subjektivní růst a tento proces pokračuje. Náš dialog s Bibli si tak můžeme představit jako spirálu, která opakovaně krouží mezi autoritativním textem a čtenářem. Cílem našeho zapojení do této spirály je přibližovat se stále více významu biblických textů. Pokud se vše daří, čím více otáček tato spirála udělá, tím těsněji se uzavře a přiblíží se pravému významu Písma.

A proč je tento dialog úspěšný? Jak jsme již poznamenali, určitě to od nás vyžaduje tvrdou práci. Naše úsilí je však zbytečné, pokud nás Duch svatý netáhne k většímu porozumění a aplikaci Písma. Díky působení Ducha svatého můžeme doufat, že když se upřímně podřídíme jemu a jeho slovu, naše schopnost vykládat Bibli se zvýší.

K Bibli přistupujete s vlastním pohledem na svět a s vlastní hypotézou -- jak jí rozumět -- ale pokud budete s textem dále komunikovat v modlitbě, pak vás text povede po spirále, abyste se přiblížili a hlouběji pochopili skutečný význam textu. Takže příběh nebo pointa je v tom, že čím více budete s textem sami modlitebně interagovat, tím více bude text ovlivňovat váš vlastní pohled a porozumění a vy se budete přibližovat k pochopení skutečného významu živého Boha v tomto textu.

- Dr. P. J. Buys

ZÁVĚR

V této lekci jsme se seznámili s různými přístupy k významu, které interpreti v průběhu staletí používali. Podívali jsme se na objektivní přístupy, které mají tendenci hledat význam pouze v samotném Písmu, na subjektivní přístupy, které mají tendenci hledat význam Písma v pohledu jeho čtenářů, a na dialogické přístupy - zejména na přístup dialogu s autoritou, který říká, že čtenářům se otevírá význam prostřednictvím interakce s autoritativními biblickými texty.

Všichni jsme se někdy setkali s lidmi, kteří zacházejí do extrémů objektivismu a subjektivismu. Ani jeden z těchto přístupů není pro pochopení a aplikaci Písma vhodný. Vždy musíme mít na paměti, že naše chybné, subjektivní názory neustále ovlivňují naše chápání toho, co Bible znamená. Zároveň se však musíme vždy snažit v dobré víře naslouchat a podřizovat se tomu, co Bible znamená. Když Duch svatý požehná našim pokusům zapojit Písmo do tohoto druhu autoritativního dialogu, budeme moci pokročit k lepšímu a zodpovědnějšímu výkladu Bible.

PŘÍSPĚVATELÉ

Dr. Richard L. Pratt, Jr. (Hostitel) je spoluzakladatelem a prezidentem společnosti Third Millennium Ministries. Více než 20 let působil jako profesor Starého zákona na Reformovaném teologickém semináři a byl vedoucím katedry Starého zákona. Dr. Pratt je vysvěceným duchovním a hodně cestuje, aby evangelizoval a vyučoval. Studoval na Westminsterském teologickém semináři, získal titul M.Div. na Union Theological Seminary a doktorát ze starozákonních studií na Harvardově univerzitě. Dr. Pratt je generálním redaktorem NIV *Spirit of the Reformation Study Bible*, překladatelem pro *New Living Translation* a konzultantem křesťanské teologie pro Islamic Encyclopedia. Je také autorem řady článků a knih, včetně knih *Pray with Your Eyes Open*, *Křesťanská apologetika (Every Thought Captive)*, *Najdi svou důstojnost (Designed for Dignity)*, *Dal nám příběhy (He Gave Us Stories)* a komentářů k 1. a 2. knize Paralipomenon a 1. a 2. listu Korintským.

Dr. P. J. Buys je mezinárodním ředitelem Světového reformovaného společenství a adjunktem misiologického výzkumu na Northwest University v Potchesfstromu v Jihoafrické republice. Je také zakladatelem Mukhanyo Theological College v KwaMahlangu v Jihoafrické republice.

Dr. Gareth Cockerill je emeritním profesorem Nového zákona a biblické teologie na Wesleyho biblickém semináři.

Dr. Robert G. Lister je docentem biblických a teologických studií na Talbot School of Theology.

Dr. Vern S. Poythress je profesorem výkladu Nového zákona na Westminsterském teologickém semináři a redaktorem Westminster Theological Journal.

Dr. Philip Ryken je prezidentem Wheaton College.

Dr. Carey Vinzant je docentem systematické teologie na Wesleyho biblickém semináři.